

se je dotaknil ušesa, trdi, da je kakor blazina.» Vsak trobi samo o svojih, drugim neenakih vtisih. Toda priti utegne čas, ko bodo zagledali ljudje celotnega Tolstega, kajti genijsko delo kljubuje vsem časovnim neprilikam. Tolstega protest zoper brezsrčnost naše kulture se sveti kakor zadnja zvezda v sedanjem somraku. Oblaki se bodo razpršili, zvezda bo sijala vedno svetleje.

NEDELJA NA KMETIH*

W. L. S. T. REY M O N T

Bila je nedelja — tih, s pajčevino prepreden in solnčen dan. Na strnišču za skednji se je pasla vsa Borinova živina, pod visokim in okroglim stogom, obkroženim z zeleno ščetjo žita, iztepenega pri nakladanju, je ležal Jok, pazil na živino in učil Vitka moliti — pogosto je kričal nanj ali pa ga suval z bičevnikom, ker se je deček motil in begal z očmi po drevju.

— Pazi, kaj sem rekel, to je molitev — ga je resno opominjal.

— Saj pazim, Jok, saj pazim.

— Ti nekaj špekuliraš po drevju?

— Zdi se mi, da so na Klembovem še jabolka.

— Pa se ti skomina po njih, kaj? Ali si jih mogoče ti sadil?

Ponovi vero!

— Vi tudi niste izvalili jerebic, pa ste jih celo gnezdo vzeli.

— Prismoda! Jabolka so Klembova, ptički pa so Jezusovi, ali razumeš!

— Vzeli pa ste jih na graščakovem polju...

— Tudi polje je Jezusovo. Glej ga no, modrijana... ponovi vero!

Ponavljal je naglo, ker so ga že kolena bolela od klečanja, pa ni strpel...

— Zdi se mi, da sili žrebica v Mihovo deteljo — je zaklical in se pripravil, da bi pobegnil.

— Ne skrbi se za žrebico, pazi na molitev...

Nazadnje je končal, toda že mu je presedalo, naslanjal se je na pete, se zibal na vse strani, in ko je zagledal jato vrabcev v slivju, jim je pognal grudo prsti in se naglo trkal na prsa.

— Konec pa si snedel kakor uležano tepko, kaj?

* Četrto poglavje I. knjige «Kmetov», za katere je pisec leta 1925. dobil Noblovo nagrado; posneto iz prevoda J. A. Glonarja, ki ga prične letos izdajati «Slovenska Matica».

Povedal je še konec, se neizmerno olajšan lotil spečega Lape in mu začel nagajati.

— Aha, vedno bi uganjal neumnosti, kakor kako mlado tele.

— Ali boste gospodu zanesli ptičke?

— Bom...

— Pa bi si jih midva spekla.

— Krompirja si speci! Glej ga no, dišale bi mu!

— Že gredo k maši — je zaklical Vitek, ki je med plotovi in drevesi zagledal na poti migotanje rdečih predpasnikov.

Solnce je tako pripekalo, da so bila vsa okna in vrata koč odprta; tu in tam so se na podstenjih še umivali, se česali in si spletali kite, otepali nedeljska oblačila, ki so bila od celoletnega ležanja v skrinjah zmečkana, drugi pa so že prihajali na cesto; kakor rdeči maki ali žolte georgine, ki so odcvetale ob stenah, kakor fajglji in klinčki so šle lepo oblečene žene, dekleta, fantje, otroci, šli gospodarji v dolgih belih suknjah, podobni ogromnim žitnim snopom, vsi pa so zložno hiteli proti cerkvi, po cestah nad ribnikom, ki je kakor zlata skleda odbijal solnčno luč, da je kar vid jemalo.

Zvonovi pa so venomer potrkavali z radostnim glasom nedelje, počitka, molitve.

Jok je čakal, da bi odvabilo, toda ker ni mogel dočakati, je vtaknil jerebice pod suktnjo in rekel:

— Vitek, ko bo odzvonilo, zaženi živino domov in pridi k maši.

Pohitel je, kolikor je mogel, ker je hudo šepal, po cesti pod vrtovi, ki je bila tako nastlana z žoltim listjem z jagedov, da je šel kakor po pisani preprogi.

Župnišče je stalo nasproti cerkvi, od katere ga je ločila samo cesta, v ozadju velikega vrta, še vedno polnega zelenih hrušk in rumenih jabolk...

Pred verando, obrastlo z rdečelisto trto, se je Jok v zadregi ustavil ter plaho gledal v okna in v na stežaj odprto vežo; ker si ni upal vstopiti, se je umaknil k veliki gredi, polni vrtnic, fajgljev in aster, od katere se je vzdigal sladek, opojen duh; jata belih golobov se je izprehajala po zeleni, z mahom porastli strehi in sfrfotala na verando.

Župnik je hodil po vrtu z brevirjem v roki, toda zdaj pa zdaj je stresel kako hruško ali jablano, da se je čulo težko čofanje sadja na zemljo, ki ga je pobiral in nosil v hišo.

Jok mu je prestregel pot in se mu ponižno poklonil.

— Kaj bo novega? Aha... Borinov Jok.

— Jaz sem... parček jerebic sem prinesel gospodu.

— Bog plati! Pojdi z menoj.

Jok je stopil samo v vežo in se ustavil pred pragom, ker si nikakor ni upal v izbo; samo skozi odprta vrata je pogledal na podobe, viseče po stenah, se pobožno prekrižal in vzdihnil; vsa ta lepota ga je tako omamila, da so se mu kar oči zasolzile in da bi zmolil celo očenaš, če bi se ne bil bal poklekniti na svetli, gladki tlak, da bi ga ne umazal.

Župnik je kmalu prišel iz sobe, mu dal srebrno trojačo in rekel:

— Bog ti plati, Jok, ti si dober in pobožen človek, ker prideš vsako nedeljo v cerkev.

Jok se mu je poklonil do nog, toda veselje ga je bilo vsega tako prevzelo, da niti vedel ni, kedaj je zopet bil na cesti...

— Joj, za teh par ptičkov, pa toliko denarja! O ta naš ljubi gospod! — je šepetal in ogledoval srebrnjak. Kolikokrat je gospodu že prinesel raznih ptičkov ali zajčka ali gob, toda nikdar ni dobil toliko; kvečjemu kako desetico ali samo dobro besedo... Danes pa!... O ti moj ljubi Jezus! Célo trojačo in celó v sobo ga je poklical in toliko lepih besed mu je povedal... Jezus! Kar za goltanec ga je nekaj zagrabilo in solze so mu kar same vrele iz oči, v srcu pa je začutil tako vročino, kakor da mu je kdo žerjavice nasul pod pazduho...

Samo duhovnik zna človeka počastiti, samo on!... Bog ti daj zdravje in sveta Devica Čenstohovska... Dober gospod si, dober!... — Kajti vsa vas, hlapci in kmetje in vsi so ga imenovali samo kruljavca, nerodo in požeruha, nihče mu ni privoščil dobre besede in imel sočutja ž njim — komaj samo konji in psi... pa je vendar bil iz dobre hiše... kmetski sin... ne kak najdenček... ne potepuh, ampak dober kristjan, katoličan...

Dvigal je glavo vedno više in krepkeje, vzravnaval se je, kolikor se je mogel, in je zviška, izzivajoče gledal na svet, na ljudi, ki so prihajali na pokopališče, in na konje, ki so pod poštajnami stali pri vozovih; poveznil je kučmo na zmršeno glavo in je počasi, zložno šel proti cerkvi, kakor kak kmet, z rokami za pasom, in je krivo nogo vlekel tako za seboj, da se je prah vzdigal za njim.

Ne, danes ni ostal pod korom kakor sicer, kakor je bilo spodobno zanj, ampak se je začel krepko riniti skozi gnečo pred sam veliki oltar — prav tja, kjer so sicer stali sami kmetje, kjer sta stala Borina in župan, kjer so stali oni, ki so nosili nebo nad gospodom, in oni, ki so ob povzdigovanju stražili pred oltarjem, s svečami, debelimi kakor ročice.

Gledali so ga začudeno in ogorčeno, nektero bridko je čul in videl neprijazne oči, kakor pes, ki sili tja, kamor ga nihče ne

kliče. Danes se Jok za kaj takega ni zmenil; stiskal je srebrnjak, dušo pa je imel polno sladkosti in dobrote, čutil se je, kakor da je prišel od spovedi, ali pa še lepše.

Sveto opravilo se je začelo.

Pokleknil je prav ob pregraji in pel z drugimi, z očmi pobožno uprtimi v oltar, kjer je bil na višini Bog Oče, siv in resen Gospod, na las podoben graščaku na Drazgovini, iz sredine pa je sama Čenstohovska Devica Marija v zlati obleki gledala nanj... povsodi se je lesketalo zlato, žarele so sveče in stali pisani šopki papirnatih rož... s sten in iz barvanih oken pa so se svetili zlati siji in sveti, strogi obrazi, prameni, zlati, škrlatni in vijoličasti so kakor mavrica padali na njegov obraz in glavo, da je bil ves kakor pogreznjen v ribnik na večer, ko sije solnce na vodo. V tej lepoti se je počutil kakor v nebesih, da se ni upal geniti, ampak je samo klečal zamaknjen v očrnelo, sladko, materinsko lice Čenstohovske, samo z osehlimi ustnicami molil očenaš za očenašem, potem pa popeval tako goreče, tako iz vse moči verujoče duše, iz srca, polnega zamaknjenja, da se je njegov suhi, hrapavi glas čul nad vsemi.

— Jok, derete se kakor židovska koza — mu je nekdo šepnil od strani.

— Za Gospoda Jezusa in Devico... je zamomljal, a se je prekinil, ker je cerkev utihnila. Župnik je stopil na prižnico in vsi so iztegnili glave in uprli oči v gospoda, ki se je v beli srajci sklonil nad ljudi in čital evangelij — luči in barve so padale z oken nanj, da se je vsem zdel kakor angel, plavajoč na mavrici... Župnik je govoril dolgo in tako do srca, da je zdaj ta zdaj oni zavzdihnil iz skesanega srca, da so mnoge polile solze, drugi pa so sklanjali oči, se kesali pred svojo vestjo in obljubljali, da se bodo poboljšali... Jok se je zagledal v gospoda kakor v sveto podobo in kar čudno se mu je zdelo, da je to oni dobri gospod, ki je govoril ž njim in mu dal srebrnjak — sedaj je bil namreč podoben nadangelu, ki se vozi na plamenečem vozu, lice mu je bilo pobledelo, oči so sipale bliske, ko je s povzdignjenim glasom ljudem očital njihove grehe, skopost, pijanstvo, razuzdanost, škodoželjnost, sramotenje starejših in brezbožnost! Z visokim glasom jih je opominjal, naj se spametujejo, prosil je, rotiti, mledoval — da je Joka vsega prevzelo tako, da se je začel tresti od zavesti vseh teh grehov, od obžalovanja, od kesa, da je na glas zajokal in za njim vsi drugi: ženske, celo kmetje — cerkev se je napolnila z jokom, ihtenjem in smrkanjem, in ko se je župnik obrnil proti oltarju, padel na kolena in začel moliti kes, je en sam stok stresel vso cerkev, ljudstvo je padlo kakor gozd, ki ga je pri-

pognil vihar, z obrazi na tla, da se je dvignil prah in v oblak zavel vsa srca, s solzami, vzdihljaji in kriki proseča Gospoda usmiljenja.

In potem je nastala tišina, tišina molitve in prisrčnega razgovora z Gospodom, ker se je začela velika maša — orgle so zadonele s pridušenim, ponižnim in globokim glasom, da je Jokova duša kar umirala od sladkosti in nèizrekljive sreče ...

In potem se je naenkrat dvignil župnikov glas od oltarja in plaval nad sklonjenimi glavami kakor struja presunljivih in svetih glasov; zvončki so zažvenkljali nakratko, dim kadila se je dvignil v dišečem stebru in kakor z oblakom pokrila klečeče in v molitev pogreznjene, Joka pa je prevzela taka sladkost, da je samo vzdihoval, sklepal roke, se trkal na prsa in skoro umiral od sladke slabosti; šepet molitev, vzdih, nagli stoki in joki tu in tam, vroča sapa, luči, dim kadila in bučanje orgel — v vsem tem je tonil kakor v svetem snu, kakor v pozabi.

— Jezus! Ljubi moj Jezus! — je šepetal ves prevzet in nezavesten, srebrnjak pa je krepko stiskal v pesti, kajti ko je po povzdigovanju začel Ambrož hoditi po cerkvi s krožnikom in škrebetati, da bi čuli, da pobira za sveče, je Jok vstal, krepko vrgel novc na krožnik in dolgo, kakor je bila navada pravih gospodarjev, izbiral drobiž za menjavo.

— Bog plati! — je sladko zazvenelo v njegovih ušesih.

Ko so raznašali sveče, ker je bilo opravilo pred izpostavljenim Najsvetejšim in s procesijo, je Jok pogumno iztegnil roko in dasi ga je silno imelo, da bi vzel célo svečo, je vendar vzel najmanjšo, skoro ogorek, ker se je srečal s strogim, karajočim pogledom Dominikove, ki je stala z Jagno zraven njega, in jo je takoj prižgal, ker je bil župnik že vzel monštranco in se ž njo obrnil proti ljudstvu, ki je popadalo na tla. Navzdignil je pesem in šel počasi po stopnicah oltarja proti ulici, ki se je hitro naredila iz pojočih glav, gorečih luči, žarkih barv in ihtečih glasov; procesija se je zgenila, orgle so mogočno zabučale, zvončki so enakomerno žvenkljali, ljudstvo je pritegnilo in pelo z enim samim, ogromnim glasom vere; pred gnečo, sredi trepetajočih sveč, se je lesketal srebrni križ, zibale so se na nosilih podobe, vse v tenčicah, cvetju in z zlatimi kronami, tam v velikih vratih, skozi katera je skozi oblake kadila žarelo solnce, pa so se na vetru razvijale sklonjene zastave in kakor škrlatni in zeleni ptiči trepetale s svojimi krili.

Procesija je šla okoli cerkve.

Jok je zaslanjal svečo z dlanjo in se uporno držal prav v bližini župnika, ki so nad njim Borina, kovač, Klembov Tomaž in župan nosili rdeče nebo, pod tem pa je žarela zlata monštranca,

vsa tako osvetljena od solnca, da se je skozi steklo v sredini videla bleda, prosojna sveta hostija.

Bil je tako ves prevzet, da se je opotekal in stopal drugim na noge.

— Pazi, klada!

— Pokveka, šantač! — so mu sikali drugi in ga suvali v rebra.

Vsega tega ni čul; petje množice je gremelo z mogočnim glasom, se dvigalo kakor steber, valovalo kakor reka in sililo proti bledemu solncu; zvonovi so neprestano doneli s svojimi bronovimi usti, da so se tresle lipe in javorji, in da se je zdaj pa zdaj ž njih odtrgal kak rdeč list in kakor splašen ptič padal na glave; visoko, visoko nad procesijo, nad kronami sklonjenih dreves, nad cerkvenim stolpom pa je krožila jata splašenih golobov.

Po končanem opravilu je ljudstvo vrelo na pokopališče ob cerkvi; z drugimi je iz cerkve šel tudi Jok, toda danes ni hitel proti domu, dasi je vedel, da bo za obed meso od krave, ki so jo bili morali zaklati — ne, postajal je, moževal z znanci in se držal svojih gospodarjev, ker sta tudi Antek in njegova žena stala v gruči z drugimi in se pomenkovala, kakor je navada v nedeljo po maši.

V drugi gruči, ki se je bila ustavila na cesti, je imel prvo besedo kovač, krepak mož, oblečen že popolnoma po mestni šegi, v črnem, na hrbtu z voskom pokapljanem suknjiču, s temnomodro čepico, z dolgimi, črez obuši visečimi hlačami in s srebrno verižico na telovniku; imel je rdeče lice, rjave brke in skodrane lase. Glasno je nekaj razlagal in se smejal, da je kar rezgetal; bil je namreč največji opravljivec v vasi, ki se mu je vsak bal priti na jezik. Borina ga je samo po strani gledal in natezal ušesa, ker se je bal njegovega ogovarjanja, saj bi kovač niti očetu ne prizanesel, kaj šele tASTU, s katerim se je ravsAL zaradi ženine dote — pa ni mnogo čul, ker sta mu prišli pred oči Dominikova in Jagna, ki sta prišli iz cerkve; — šli sta počasi, ker je bilo mnogo ljudstva na pokopališču in sta se pozdravljali zdaj s tem zdaj z onim in z vsakim nekoliko pogovorili; dasi so med seboj vsi znani, v botrini, v sorodstvu in iz iste vasi, kjer jih loči včasih samo plot ali živa meja, je vendar pomenek pri cerkvi tako prijeten in potreben... Dominikova je s tihim, pobožnim glasom govorila o župniku, Jagna pa se je ogledovala po ljudeh, ker je po rasti bila enaka največjim med moškimi, brhka pa tako, da je kar vid jemalo fantom, ki so v gruči stali pred vhodom, na cesti, kadili cigarete in ji kazali zobe. Bila je namreč tako krasna, tako lepo oblečena in tako stasita, da bi se niti kaka graščinska ne mogla meriti ž njo.

Dekleta in žene, ki so šle mimo nje, so jo gledale z zavistjo ali pa so se ob nji celo ustavljale, da bi si napasle oči na progastem, krasnem krilu, ki se je na njej lesketalo kakor mavrica njene mazurske domovine, na njenih visokih črnih čizmah, ki so bili do belih nogavic zapeti z rdečimi trakovi, na životku iz zelenega žameta, tako prešitem z zlatom, da je kar v očeh ščemelo, na vencih jantarja in korald, ki so objemali njen beli, polni vrat — šop raznobarnih trakov je visel od njih na njenem hrbtu in je za njo plapolal kakor mavrica, kadar je šla.

Toda Jagna ni videla zavistnih pogledov, blodila je s svojimi modrimi očmi nad glavami; ko je naletela na vanjo uprte oči Antka, jo je oblila rdečica, potegnila je mater za rokav in krenila naprej, ne da bi čakala.

— Jagna, počakaj! je klicala mati za njo in se pozdravljala z Borino.

Ustavila se je na cesti, ker so jo tudi fantje vzeli medse, jo začeli pozdravljati in zbadati Joka, ki je šel za njo, zamaknjen v njo kakor v kako podobo.

Pljunil je samo in šel počasi proti domu, ker so tudi domači že šli in ker je bilo treba pogledati h konjem.

— Prav kakor kaka sveta podoba! — je zaklical nehoté, ko je že sedel na podstenju.

— Kdo, Jok? — je vprašala Jožica, ki je pripravljala obed.

Povesil je oči, ker ga je postalo sram in se je bal, da bi kaj opazili.

Toda ker je bil obed obilen in dolg, je kmalu vse pozabil; imeli so meso, zelje z grahom, juho s krompirjem in nazadnje še precejšnjo skledo pražene ječmenove kaše z ocvirki.

Jedli so počasi, resno in molče; šele ko so utešili najhujši glad, so se začeli razgovarjati in jesti s slastjo...

Jožica, ki je bila danes za gospodinjo, je samo od časa do časa prisedla na koncu klopi, hitro kaj pojedla in zvesto pazila, ali ne zmanjkuje jedi, da je potem hitro zopet napolnila lonce, da bi ne pravili, da se v skledi kaže dno.

Obedovali so na podstenju, ker je bilo vreme tiho in toplo.

Lapa se je motal okoli njih in cvilil, se drgnil ob noge sedečih in silil k skledam, dokler mu ni kdo vrgel kake kosti, s katero je odhitel pod stopnice — ali pa je, vesel, da je pri domačih, in če ga je kdo poklical, veselo lajal in preganjal vrabce, ki so čakali drobtin in se vesili po plotovih.

Včasih je prišel po cesti kdo mimo in pozdravil obedujoče, na kar so mu v zboru odgovorili.

— Si nesel ptičke gospodu? — je začel Borina.

- Nesel — Hitro je odložil žlico in začel pripovedovati, kako ga je župnik povabil v sobo, kako je tam lepo in koliko knjig.
- Kedaj le gospod vse to preberejo? — se je oglasila Jožica.
- Kedaj? Po večerih! Hodi po sobah, pije čaj in kar naprej bere.
- Bodo menda... same pobožne knjige — je primaknil Jok.
- Početnice seveda ne.
- In časniki, ki jih vsak dan pošta prinese — je pristavila Ana.
- Ker se v časnikih piše, kaj se po svetu godi — se je oglasil Antek.
- Tudi kovač in mlinar imata časnik.
- No... tiste kovačeve cajtenge! — je porogljivo pripomnil Borina.
- Prav take so kakor gospodove — je ostro odvrnil Antek.
- Ali si bral? Ali veš?
- Bral — seveda — in ne samo enkrat!
- Pa nisi nič bolj pameten, če se tudi s kovačem pajdašiš.
- Za vas je samo oni pameten, ki ima vsaj pol grunta ali pa ducat govejih repov.
- Drži gobec, dokler sem dober! Samo prilike išče, da bi se ravsali! Kruh te razganja, vidim, moj kruh...
- Kakor koščica mi tiči v grlu, kakor koščica...
- Poišči si boljšega, na Aninih treh jutrih boš jedel same zemlje.
- Jedel bom krompir, pa mi ga nihče ne bo očital.
- Tudi jaz ti ga ne...
- Kdo pa drugi?... Garaj kakor črna živina, pa še dobre besede ne dobiš za to...
- Drugod je laže, delati ni treba in vse dajo...
- Gotovo je boljše.
- Idi pa poskusi.
- S praznimi rokami ne grem.
- Dal ti bom palico, se boš vsaj psov lahko otepal.
- Oča! — je zakričal Antek in se pognal kvišku, toda padel je takoj nazaj na klopi, ker ga je bila Ana zgrabila čez pas, stari pa je grozeče pogledal, se pokrižal, ker je bilo obeda že konec, se napotil v hišo in trdo rekel:
- V kot ne pojdem k tebi, k tebi že ne!
- Takoj so se razšli, samo Antek je ostal na podstenu in razmišljal; Jok je zagnal konje na deteljišče za skednji in se zavalil pod stog, da bi nekoliko spal; zaspati pa ni mogel, ker ga je tiščala jed in tudi misel, da bi moral imeti puško, pa bi lahko nastrelil

toliko ptičkov, in tudi kakega zajčka, da bi lahko vsako nedeljo kaj nesel gospodu.

Kovač bi naredil puško, tako, kakor za logarja, ki se čuje celo v vasi, če ž njo v gozdu ustreliti!

— Kunšten je falot! Ampak pet rubljev bi hotel imeti za tako! — je razmišljal. — Odkod jih naj vzame? ... Na zimo gre, kožuh bo treba kupiti, škornji bodo o božiču tudi že doslužili ... Res da ima dobiti še deset rubljev pa hlače in srajco ... Kožuh bi se dobil mogoče za pet ... Kratek bo pač ... Škornji za kake tri ... tudi kučma bi bila potrebna ... en rubelj treba zanesti gospodu na mašo za očeta in mater ... Sakrament, prav nič ne bo ostalo! ... — Pljunil je in začel po telovnikovih žepih iskati ostankov tobaka, pri tem pa je našel drobiž, na katerega je bil med obedom popolnoma pozabil ...

— Saj imamo denar, saj ga imamo! — Zaspanost ga je takoj minila; od krčme se je začul oddaljeni, kakor precejeni glas godbe in nekaki odmevi ukanja.

— Plešejo falotje, žganje pijejo in cigarete kadijo! — je vzdihnil, zopet legel na trebuh in gledal opotane konje, ki so se zbrali na kup in se grizli po hrbtih, pri tem pa razmišljal, da mora na večer tudi on v krčmo, da si kupi tobaka in vsaj malo pogleda na veseljake.

Ogledoval je zdaj denar zdaj solnce, ki je stalo še visoko in šlo danes tako počasi proti zahodu, kakor bi tudi samo hotelo okusiti nekaj nedeljskega počitka ... V krčmo pa ga je vleklo tako, da kar strpeti ni mogel, valjal se je z boka na bok in je kar stokal od pričakovanja, vendar pa ni takoj šel, ker sta se pravkar izza skednja pokazala Antek in Ana, ki sta šla po meji med polja. Antek je šel spredaj, Ana z otrokom na rokah pa za njim; včasih sta si rekla besedo in šla počasi, Antek pa se je pogosto sklanjal k zemlji in se z roko dotikal vzhajajoče setve.

— Vzhaja ... gosto kakor ščet ... je zamrmral in z očmi objemal njive, ki jih je posejal na odslužek pri očetu.

— Gosto je, toda očetovo je lepše, tam vzhaja kakor gozd! — je rekla Ana in si ogledovala sosednje ogone.

— Njiva je boljše obdelana.

— Če bi imel tri krave, bi tudi zemlja oživila.

— In svojega konja.

— In bi še kaj opital za prodajo. Tako pa ... Vsako plevo, vsako mekino si oče zaračunajo in pri tem še mislijo, da je bogvekaj. — In še vse oponaša! ...

Naglo sta umolknila, ker jima je občutek krivice zalil srca z bridkostjo, jezo in tihim, grizočim uporom.

— Samo osem juter bi prišlo na vsakega — je nehote zaklical.
 — Seveda ne več. Saj je Jožica, kovačeva, Gregor in midva — je naštevala.

— Kovača bi izplačala in ostala pri koči in polovici grunta...

— Ali pa ga imaš s čim?... — je zaihtela in taka silna zavest nemoči jo je zgrabila, da so se ji solze udrle po licu, ko je pogledala očetova polja, zemljo kakor čisto zlato, kjer je bilo mogoče pšenico in žito, ječmen in peso sejati kjerkoli že... Toliko zemlje, pa vsa tuja... ne njuna...

— Ne cmeri se, prismođa, osem juter je vendarle najinih...

— Če bi bila vsaj polovica, pa hiša in oni zelnik! — pokazala je na levo, proti lokam, kjer so stali dolgi ogoni z zeljem; krenila sta tja.

Sedla sta na robu pod grmovje, Ana je nadajala otroka, ker je začel jokati, Antek pa si je zvil cigareto, jo prižgal in mrko gledal predse.

Ni povedal ženi, kaj ga je grizlo po drobovju in mu žgalo srce kakor žerjavica — saj bi ji niti ne mogel povedati, ona pa bi ga tudi dobro ne razumela... Saj je bila ženska kakor druge, brez pravega razuma in samostojnih misli; ki živi samo kakor tenja, ki pada od človeka...

— Gospodinjstvo, otroci, botre, to je ves njen svet. Vsaka ženska je taka, vsaka... — je bridko razmišljal in kar stisnilo ga je za srce... — Ptič, ki se spreletuje nad močvirjem, živi boljše ko človek... Kake skrbi ima! Spreletuje se, žvrgoli, Gospod Jezus pa za njega obseje polje, da mu treba samo pobirati, pa živi...

— Ali nima oče tudi denarja? — je začela Ana.

— Seveda!

— Jožici je kupil koralde, da bi lahko kravo dobil zanje, Gregorju pa po županu vedno pošilja denar.

— Pošilja... — je odgovoril in mislil na nekaj drugega.

— To je škoda za vse druge! In obleko po materi zapira v skrinji in je še ne pokaže ne... Kakšne janjke so tam, robci, čepice in koralde... — na dolgo je začela naštevati vse blago in vse krivice, bridkosti in pričakovanja, Antek pa je uporno molčal, dokler ga ni nevoljna sunila v ramo.

— Kaj spiš?

— Poslušam, govóri, samo govóri, in ko boš končala, pa mi povej...

Ana, ki je hitro jokala in ki se ji je res že mnogo nabralo v srcu, je zaihtela in mu začela očitati, da govori ž njo kakor s kako punčko in da se ne briga ne za njo ne za otroke.

Dokler ni Antek skočil pokoncu in porogljivo zaklical:

— Le kriči, one vrane tam te bodo že uslišale in se usmilile nad teboj! — z očmi je pokazal na vrane, ki so letele mimo nad lokami, si popravil kučmo in se z dolgimi koraki napotil proti vasi.

— Antek! Antek! — je žalostno klicala za njim, toda on se ni niti ozrl. Zavila je dečka in jokajoč šla po mejah nazaj proti domu; hudo ji je bilo pri duši — niti pomeniti se nima s kom, nikomur ne more potožiti svoje nesreče. Človek živi vedno kakor kak samotar, niti k botram ne more in svojega srca s pomenkom ne olajša. Antek bi ji že dal botre! Samo v koči sédi in garaj, skrbi in nazadnje še prijazne besede ne dobiš za to! Druge hodijo po krčmah in gostijah... Antek pa... ali je njemu sploh mogoče ustreči?... Včasih je dober kakor balzam... potem pa zopet po cele tedne komaj kako besedo zine in je niti ne pogleda... samo razmišlja in razmišlja... Saj tudi ima o čem! Ali bi jima oče ne mogel oddati posestva, ali ni že davno čas, da gre stari na preživitek?... Saj bi skrbela zanj, da bi se niti njenemu očetu pri njej ne godilo bolje...

Hotela je sesti k Joku, toda ta se je s hrptom naslonil na stog in se delal, da spi, dasi mu je solnce sijalo naravnost v oči; šele ko je zginila za oglom skednja, je vstal, si otepel slamo in šel počasi pod drevjem proti krčmi... denar ga je tiščal...

(Konec prihodnjč.)

GLEDALIŠKA KRONIKA

IGORJA STRAVINSKEGA OEDIPUS REX — SLAVKO OSTERC

Igor Stravinskij! Izpočetka znan le ožjemu krogu ruskih glasbenikov je z naglimi koraki začel osvajati svet. Vedno nov, in vendar vedno Stravinskij! Vsak dan mu prinaša gardo novih oboževalcev, pa tudi novih zopernikov. Kajti njegov genij postaja ne le vseslovanski, ampak vsečloveški. Ves skladateljski naraščaj poslednjih desetih let črpa iz njega. Ideje, tehniko, smer, vse.

Izšel je iz šole Rimskega Korzakova, katerega vpliv vidimo še v sinfoniji za pihala in v baletu «Žar ptica». Z baletom Petruško je postal svetoven. Neizrečeno bogata invencija prihaja do izraza osobito zaradi originalne ritmike. Instrumentacija je taka, kot je do tistih dob ni pisal še nihče. Petruška sloni na narodnih motivih ter je izrazito homofon. V vedno večjih plohad se pojavljajo ostinata, ki jim je ostal Stravinskij zvest do danes. Poleg nekaj ciklov pesmi in komornih skladb so sledila nadaljnja gledališka dela. Za orkester je napisal sinfonično pesnitev «Ognjostroj».

v borbi posluževati vseh sredstev, ki so ji trenutno na razpolago: Dume, širokovnih društev, združništva itd. V tem boju proti skrajnim levičarjem je še bolj osamel in ironično se vzklikali njegovi nasprotniki, da pozna svet samo še tri boljševike: Lenina, Zinovjeva in Kamenova. To je bila seve samo lahkomiselna zabavljivka, zakaj boljševiki so prav pridno tiskali v Parizu in v Ženevi liste in bročure za svojo propagando v Rusiji.

Leta 1907. se je pojavil Lenin zopet v mednarodnem svetu. Na kongresu socialistične internacionale v Stuttgartu se je udeležil debate o bodoči vojni. Sprejet je bil njegov dodatek, ki je nalagal vsem socialistom sveta «z vsami močmi izkoristiti gospodarsko in politično krizo ter pospešiti razpad kapitalističnega gospodarstva».

Tudi v mednarodni socialistični književnosti se je tedaj oglašil. Zlasti se je zanimal za zgodovino in filozofijo: To izpričuje njegova obširna knjiga «Materialismus und Empiriekritizismus», polemičen spis z Lunačarskim, Bogdanovičem in drugovi, ki so izdali svoje študije v skupni knjigi pod naslovom «Entwurf einer materialistischen Philosophie». V tej knjigi je pokazal Lenin veliko filozofsko znanje. Povsod, v praksi in v teoriji, je trmasto sledil «svoji» socialistični liniji, a bil pri tem neizprosen, oster, zbadljiv in zazmehljiv. Končno je bil sprt skoro že z vso svojo okolico, ne samo z menjševiki in «ekonomisti», temveč tudi z «Naprejevci» («Vpered»), ki so bili skrajni levičarji in «načelni» antiparlamentarci, medtem ko je on sam agitiral za udeležbo pri volitvah v «Dumo». Sprt je bil tudi z Lunačarskim, s katerim se je pomiril šele med vojno v Švici.

(Konec pripovedi.)

NEDELJA NA KMETIH

W. L. ST. REYMONT

(Nadaljevanje iz konca)

Praksa je stala na koncu vasi, na župniščem, kjer so se občestni zadrževali jagodi. — V krčmi ni bilo mnogo ljudi; godba se je včasih oglasila, toda nihče ni plesal, ker je bilo še prezgodaj in se je naladiva rajši šalila pod drevjem ali pa postajala ob vhodu in pod stenami, kjer je na svežih, še rumenih tramovih sedelo precej deklet in ženak, velika maba s črtno, asjastno strepoto pa je bila skoro prazna; skozi male oslepele šipe je rdeča večerna zarja svetila tako slabo, da je samo pramen svetil na izbojenem podu, po kotih pa je bilo

mračno. Par ljudi je sedelo za mizami ob steni, spoznati pa se ni moglo, kdo so.

Samo Ambrož je z možem od bratovščine, ki je svetila, stal pri oknu s steklenico v roki — pogosto sta napivala drug drugemu in se pogovarjala o tem in onem.

— Plešejo kakor muhe v smoli! Èvica, ták obrni se no! Ponoči se je nekje potepala, sedaj pa med plesom spi! Tomažek, le hitreje! Ali te tako teži mernik ovsa, ki si ga Janklu prodal, kaj?... Ne boj se, oča še nič ne vejo! Mica! Le drži se rekrutov, samo za botro me moraš takoj naprositi...

Tako je Guštinka po vrsti objedala plesavce; bila je brez mere in jezna na vse, ker so ji otroci storili krivico, tako da je na stara leta morala hoditi na dnino; toda ker ji nihče ni odgovoril, se je izkričala in šla v štibeljc, kjer je sedel kovač z Antkom in nekoliko mlajših gospodarjev.

S črnega stropa je visela svetilka in z medlo, rumenkasto lučjo svetila na plave, skuštrane glave — sedeli so okoli mize, se krepko opirali na komolce in upirali oči v kovača, ki je, sklonjen nad mizo, ves rdeč v lice, široko mahal z rokami, včasih bil s pestjo po mizi in tiho govoril.

Basi so brneli kakor čmrlj, ki je z dvorišča zablodil v hišo in brenčoč poletava po njej... včasih so gosli naglo zapiskale kakor ptiček, ki vabi, ali pa je zaropotal boben in drdral... toda na mah je zopet vse utihnilo.

Jok je šel naravnost k pultu, za katerim je sedel Jankel s čepico na glavi in v sami srajci, ker je bilo vroče, si gladil sivo brado, kinkal in bral v knjižici, pri tem pa skoro nos tiščal v njene strani.

Jok je razmišljal, se prestopal, štel denar, se kraspal po skuštranih laseh in tako dolgo stal, da se je začel ozirati nanj Jankel in da je, ne da bi prenehal kinkati in moliti, parkrat žvenknil s steklenicami...

— Frakelj, pa močnega! — je nazadnje naročil.

Jankel je molče odmeril in iztezal levo roko po denarju.

— V steklenico? — je vprašal, potem ko je zarjaveli drobiž pogrebel v predal.

— V škorenj menda ne!...

Pomaknil se je na konec pulta, izpil prvo šilce, pljunil in se začel ogledovati po krčmi; — izpil je še enkrat, pogledal steklenico proti luči in ž njo močno potrkal.

— Še enega, pa tobaka! — je rekel odločneje, ker ga je po žganju prevzela prijetna toplota in se mu je čudna moč razlila po kosteh.

— Kaj je Jok danes dobil svojo plačo?
 — Kako neki? Ali imamo novo leto?...
 — Ali naj prilijem araka?
 — Ne... ne gre... Preštel je denar in žalostno pogledal steklenico z arakom.

— Dam na vero, ali mar Joka ne poznam!...
 — Ni treba... Kdor si posojuje, si čevlje sezuje... je ostro odsekal.

Jankel pa je vendar postavil stekleničico araka predenj.

Branil se je, hotel je celo že oditi, toda ta sakramenski arak je tako zadišal, da ga je kar v nosu počuegetalo, torej se ni dalje premagoval, ampak je brez pomislekov izpil.

— Ali ste v gozdu zaslužili?... je vprašal Jankel potrpežljivo.

— Ne v gozdu... šest ptičk, ki sem jih vjel v mrežo, sem zanesel gospodu župniku, pa so mi dali tri desetice...

— Tri desetice za šest! Jaz bi Joku za vsako dal desetico.

— Kako? Ali smejo židje jesti jerebice?... — Jok se je začudil.

— Naj si Jok zaradi tega ne dela skrbi... naj jih samo prinese, pa bo za vsako dobil takoj, na roko, desetico. In za pogodbo nalijem še posebnega, kaj?...

— Cel desetico bo Jankel dal?...

— Moja beseda ni dim! Za teh šest... bi Jok dobil ne dva fraklja suhega — ampak štiri z arakom, in slanika, in žemljo, in pakeljc tobaka... ali Jok razume?...

— Seveda... štiri fraklje z arakom, in slanika... in... saj nisem govedo, tak vendar razumem... živa resnica! Štiri fraklje z arakom... in tobak, in žemljo... in celega slanika... — Žganje ga je bilo že opletlo in ga nekoliko zmešalo.

— Ali bo Jok prinesel?...

— Štiri fraklje... in slanika... in... Prinesel bom... Sakra, če bi imel puško... — je rekel, ko se je nekoliko zavedel, in je zopet začel računati. — Kožuh takole za pet rubljev... škornji bi bili potrebni... za tri rublje... ne, ne gre... kovač bi hotel imeti pet rubljev za puško... kakor od Rafaela... ne... — je na glas razmišljal.

Jankel je s kredo hitro nekaj izračunal in mu tiho šepnil v uho: Ali bi Jok ustrelil srno?

— Seveda, toda s pestjo ne, s puško pa bi mrho že zadel...

— Jok zna streljati?...

— Jankel je žid, pa ne ve, toda v vasi vejo vsi, da sem z graščinskimi hodil na lov in da so mi tam koleno prestrelili... seveda znam streljati...

— Jaz bi dal puško, smodnik in kar je treba... Jok pa bo vse, kar bo ustrelil, prinesel meni! Za srno dam cel rubelj... ali Jok sliši?... cel rubelj! Za smodnik bo Jok plačal vsakokrat petnajst kopejk, to bova odračunala... In za to, ker se puška porabi, bo Jok prinesel četrť mernika ovsa...

— Rubelj za srno... jaz pa petnajst kopejk za smodnik... cel rubelj... ali kako že?

Jankel mu je zopet vse razložil.

— Ovsaa? Konjem ga izpred gobcev ne bom jemal... — samo to je razumel.

— Čemu konjem? Saj ima Borina oves tudi kje drugje...

— Torej tako rekoč... izbulil je oči in razmišljaj.

— Vsi delajo tako! Ali Jok kaj razmišlja, odkod imajo hlapci denar?... Vsak mora imeti za tobak, za frakelj žganja in za ples v nedeljo!... Odkod naj vzame?...

— Kako?... Ali sem tat, ti prekleti žid, ali kaj?... — je naglo vzrojil in udaril po mizi, da so steklenice zažvenketale.

— Kaj se Jok repenči? Jok naj plača, potem pa lahko gre k vragu!...

Jok pa ni plačal in tudi ni šel, saj ni imel več denarja in židu je bil dolžan... samo težko se je naslonil na pult in začel zaspano računati, Jankel pa je postal dobre volje, mu zopet natočil, tokrat že samega araka... in molčal...

Med tem je prihajalo v krčmo vedno več ljudi, zmračilo se je, prižgali so luč, tudi godba je oživela in pogovor je postal glasnejši; ljudje so se zbirali pri pultu, pri stenah ali naravnost v sredi izbe, se posvetovali, pomenkovali, si tožili, napivali drug drugemu, toda bolj poredko, saj niso prišli pit, ampak kar tako, da bi se kot dobri sosedge sestali, pomenili, poslušali gosli in bas in izvedeli kaj novic; v nedeljo vendar ni greh, če si človek odpočije, napase svojo radovednost ali celo izpije kak kozarec z botrom... samo da je vse spodobno in da se ne žali Bog, potem še gospod župnik ne morejo braniti... Saj si celó na primer žival po delu rada odpočije in mora odpočiti. Pri mizi so sedeli starejši gospodarji in par žen, oblečenih v rdeča krila in rute, da so bile podobne cvetočemu slezu; ker so vsi naenkrat govorili, je v krčmi šumelo kakor v gozdu, noge so topotale pri plesu kakor cepci po gumnu, gosli pa so kar naprej nagajivo popevale:

Kdo pa bo za mano hodil?

— mano hodil? — mano hodil?

na kar so basi brenčoč zabrundali:

Vendar jaz! — Vendar jaz! — Vendar jaz! —

bobenček pa je ropotal, hihital, se šalil in žvenkljal s svojimi kraguljčki.

Malo ljudi je plesalo, toda tako so s petami ob tla bili, da so deske škripale, da se je miza tresla in da so kozarci žvenketali po njej...

Prave razposajenosti pa ni bilo, ker ni bilo za to prave prilike, kakor je na primer ob gostijah ali zarokah. Plesali so kar tako, samo za zabavo ali da so si iztegnili hrbte in noge — samo fantje, ki so v pozni jeseni morali k vojakom, so se bolj glasno zabavali in pili na žalost, kar ni čudno, saj so se odpravljali v daljni svet, med tuje ljudi.

Najbolj glasen je bil županov brat, za njim pa Martin Belec, Tomaž Sikora in Pavel Borina, stričnik Antka, ki je tudi sam proti mraku prišel v krčmo, samo da danes ni plesal, ampak je sedel v štibeljcu s kovačem in drugimi, in mlinarjev pomočnik Franek, majhen, čokat, skuštran fant, ki je bil največji čeljustnik, šaljivec in porogljivec, poleg tega pa tak babjek, da je pogosto imel vse lice razbito in razdrapano. Ker pa se je danes že nalokal kakor mavra, je samo stal pri pultu z debelo Magdo, organistovo deklo, ki je bila že v šestem mesecu.

Gospod župnik ga je bil že pokaral z lece in ga priganjal, naj se oženi, Franek pa ni maral nič slišati, ker je na jesen moral k vojakom in kaj naj bi potem z babo...

Magda ga je pravkar vlekla v kot proti zapečku in mu z jokojočim glasom nekaj dopovedovala, on pa je na to samo ponavljal:

— Trapa! Kaj sem jaz letal za teboj?... Krst bom plačal in še kak rubelj primaknem, če se mi bo zdelo... Bil je že popolnoma pijan in jo je sunil od sebe, da je sedla na rob ognjišča, zraven Joka, ki je že spal v pepelu in iztezal noge proti sobi — tam je tiho ihtela, Franek pa je šel zopet pit in iskat plesavk. Kmetске ga niso marale, ker je bil samo mlinarjev pomočnik, torej nekak hlapec, preproste pa tudi ne, ker je bil pijan in je med plesom uganjal nemarščine: torej je samo pljunil in se začel poljubljalati z Ambrožem in kmeti, ki so bili dali v mlin in mu zato dajali pijače.

— Pij, Franek, in hitreje zmelji, saj mi moja stara že v oči skače, da nima za cmoke niti ščepca melje.

— Moja pa venomer reglja zavoljo kaše...

— In da mora imeti zámet za krmljenko... — je priganjal tretji.

Franek je pil, obljubljal in se glasno hvalil, da gre v mlinu vse po njegovem, da ga mora mlinar poslušati, ker, če ga ne bi... da zna take copre, da bi se črvi zalegli v kaštah... da bi voda

usahnila ... ribe bi pokrepale, če bi samo pihnil na vodo ... moka bi se tako zvarila, da bi se še prešce ne dale speči iz nje ...

— Jaz bi ti že obrila tvojo kuštravo glavo, če bi meni kaj takega naredil ... — je zaklicala Guštinka, ki je vedno bila tam, kjer tudi drugi, dasi ni popivala, ker je redko imela kaj okroglega; toda včasih se je vendar namerilo; da ji je kak boter postavil frakelj in kak sorodnik še enega, ker so se bali njeñega ostrega jezika. Zato se je tudi Franek, dasi je bil pijan, ustrašil in umolknil, ker je o njem vedela marsikaj, kako v mlinu gospodari; ker je bila že nekoliko okajena, je uprla roke v boke, pritrkavala s petami k godbi in bila vedno bolj glasna.

— Resnico govorim, ker stoji tako v časopisih napisano, črno na belem ... Drugod ne živijo ljudje tako kakor pri nas, o ne! — Kako je pri nas? Graščak te komandira, župnik te komandira, škric te komandira, — ti pa samo garaj, crkavaj od gladi in se vsakemu globoko pokloni, da ne dobiš še katere po buči ...

— Zemlje pa je tako malo, da kmalu še ogona ne bo več za vsakega človeka!

— Graščak sam pa ima več ko dve vasi skupaj ...

— Včeraj so na sodniji pravili, da bodo nove grunte delili.

— Kake grunte?

— Čigave neki — graščinske vendar!

— Haha! Kaj ste graščakom dali, da mislite zdaj dobiti nazaj? Glej jih no, kako si tuje delijo! — je zakričala Guštinka in se smeje sklonila k družbi.

— ... In tudi sami se regirajo — je nadaljeval kovač, ne da bi se zmenil za babje čenčarije — vsi hodijo v šole, stanujejo po gosposko in gospodje so ...

— Kje je to? — je vprašala Antka, ki je sedel na kraju.

— V toplih krajih! — je odgovoril.

— Če je tam tako dobro, zakaj pa ni kovač šel tja, he? ... Ta sajasti falot laže kakor cigan in vam siplje pesek v oči, vi norci pa mu verujete — je strastno zaklicala.

— Z dobrim vam pravim: Guštinka, idite, odkoder ste prišli ...

— Pa ne grem! Krčma je za vse in moji groši so prav tako dobri kakor tvoji. Glej ga no, preroka: židom služi, s škrici drži, že od daleč se odkriva graščaku, tile tukaj pa mu verujejo! ... Tako gobezdalo ... O vem ... — toda končati ni mogla, ker jo je kovač krepko zgrabil čez pas, z nogo odprl vrata in jo sunil v veliko izbo, da je padla na sredo kakor je bila dolga in široka.

Niti zaklela ni, samo pobrala se je in veselo zaklicala:

— Falot je močan kakor konj, tega bi pa že imela za dedca!

Ljudje so prasnili v smeh, ona pa je takoj odšla in na tihem klela.

Toda krčma se je že praznila, godba je utihnila, ljudje so se razhajali domov in v gručah postajali pred krčmo, ker je bila topla, jasna mesečna noč, samo rekrutje so še ostali, pili na smrt in ukali, Ambrož pa se je, pijan kakor krava, prigugal na sredo ceste in popeval, opotekajoč se od ene strani na drugo.

Tudi oni v štibeljcu so s kovačem na čelu odšli.

Ko je Jankel začel gasiti luči, so odkolovratili tudi rekrutje; prijeli so se pod pazduhe, šli čez celo cesto in peli, kar je grlo dalo, da so psi po vasi začeli zavijati in da je ta in oni pogledal iz koč.

Samo Jok je v pepelu tako trdo spal, da ga je moral Jankel buditi, toda hlapec ni maral vstati, brcal je z nogami, suval z rokami v zrak in godrnjal:

— Marš, žid! Spal bom, kakor jaz čem, jaz sem gospodar, imam svojo voljo, ti pa si ušiv rdečelasec.

Čeber vode ga je postavil na noge in ga nekoliko iztreznil, toda s strahom in začudenjem je zvedel, da je zapil cel rubelj — ki ga je sedaj dolžan...

— Kako?... Dva fraklja z arakom... arenk... tobak... in še dva fraklja... ali je to že cel rubelj?... Kako?... Dva... — vse se je motalo pred njim.

Jankel ga je nazadnje prepričal in dogovorila sta se tudi zaradi puške, ki mu jo naj bi Jankel s sejma pripeljal, za likof pa je dal še posebnega s špiritom.

Samo ovsa prinesiti Jok ni maral in ni maral.

— Jokov oče ni bil tat — tudi njegov sin ni tat.

— Idi že no, čas je, da gremo spat... jaz moram še moliti...

— Ho!... Tak špekulant!... Na tatvino napeljuje, pa pravi, da mora še moliti... — je mrmral, ko je šel proti domu, se začel vsega spominjati in računati, ker mu nikakor ni šlo v glavo, da je zapil cel rubelj... toda ker se ni še iztreznil in ga je sveži zrak prevzel, se je nekoliko opotekal, vsak čas zadel na kak plot ali na hlodovje, ki je ležalo pred kočami, in klel...

— Da bi vam vrat zavilo, mrhe!... Falotje, da tako zastavljajo pot!... samo nažrli so se, kanalje... in gospod župnik vas zaman opominja... in gospod... — pri tem se je zamislil in je razmišljal, dokler ga ni obšlo spoznanje in taka žalost, da je postal, se ogledal na vse strani, se sklonil, kakor bi iskal kaj trdega za pest... toda takoj je pozabil, se zgrabil za lase, se začel s pestjo biti po ustih in kričati:

— Pijanec si in svinja krepana! H gospodu župniku te bom zavlekel, naj te ošteje pred vsemi ljudmi, da si pes in pijanec... da si ga štiri fraklje... da si zapil cel rubelj... da si kakor govedo in še slabši... da si...

Naenkrat ga je zgrabila taka žalost nad samim seboj, da je sedel na cesto in začel bridko jokati.

Svetli, veliki mesec je plaval po temnem vsemirju, tu in tam, na redko, kakor srebrni žebli, so se svetile zvezde; megla se je kakor siva, nežna preja vlekla nad vasjo in kakor tenčica plavala nad vodami. Neizmerna tišina jesenske noči je zajela svet, samo tu in tam so se v njej trgali kriki vračajočih se pivcev ali ščekanje psov.

Na cesti pred krčmo pa se je Ambrož opotekal od ene strani na drugo in pel kar naprej, neumorno, dokler se ni iztreznil:

Mica, moja Mica!
Čemu ti bo žganjica?
Čemu ti bo žganjica?
Mica, moja Mica!

KNJIŽEVNA POROČILA

Slovenski bijografski leksikon. Uredil Izidor Cankar s sodelovanjem Jože Glonarja in Janka Šlebingerja. 3. zvezek: Hintner—Kocen. V Ljubljani 1928. Založila Zadružna gospodarska banka. 321—480 str.

I.

Z različnih vidikov so že poudarjali koristi tega pomembnega dela. Kot šolnik naj ugotovim njegovo neprecenljivo pomoč, ki jo bo nudilo šoli. Zlasti učitelj slovenščine, ki je bil doslej navezan samo na šolsko knjigo in moral pri iskanju podrobnejše literature prelistavati najrazličnejše knjige, časopise, liste in bibliografije ali pa postati za svojo stroko pisec svojevrstnih bio- in bibliografskih beležk, bo posebno hvaležen založništvu in vsem, ki na kakršenkoli način sodelujejo pri tej prvi naši enciklopediji. Le da bi si jo šolske knjižnice nabavile, oziroma mogle nabaviti!

V naslednjih opombah se hočem omejiti zlasti na članke iz starejše literarne in kulturne zgodovine, kakor sem to storil v Ljubljanskem Zvonu 1927. Da je za to stroko leksikon posebno važen, kljub Narodni enciklopediji (ki je preveč pomanjkljiva, prim. LZ 1928, 763), bo uvidel vsakdo, ki pozna prva dva zvezka in ki si je v 3. zvezku ogledal izčrpne in spretne formulacije v člankih Hipolit, Hofman, Holzapfel, Hradecky, rodbina Hren (Kidrič), Janez Svetokriški (Glonar), Jarnik (Grafenauer), Juričič, Kastelec (Glonar), Kastelic in Kersnik Janez (Grafenauer). Sem gredo še Šlebingerjevi članki o tiskarjih in šolnikih.

Krog sotrudnikov je postal s 3. zvezkom širši: v seznamu kratic zaslediš pet novih sotrudnikov, ki so bili pritegnjeni očitvidno zaradi izgube Kidriča, za starejšo literarno in kulturno zgodovino nenadomestljivega strokovnjaka. Njegovo ime je izginilo iz seznama uredniškega odbora in članek o Hrenih